

Kratke ekonomsko-finančne analize

Razmere v slovenskih energetsko intenzivnih predelovalnih panogah

Avtor: Luka Žakelj

BANKA

SLOVENIJE
EVROSISTEM

Zbirka: Kratke ekonomsko-finančne analize

Naslov: Razmere v slovenskih energetsko intenzivnih predelovalnih panogah

Avtor: Luka Žakelj

Številka: november 2024

Kraj: Ljubljana

Izdajatelj:

Banka Slovenije

Slovenska 35, 1505 Ljubljana, Slovenija

www.bsi.si

Elektronska izdaja:

<https://www.bsi.si/publikacije/raziskave-in-analize/kratke-ekonomsko-financne-analize>

Mnenja in zaključki, objavljeni v prispevkih v tej publikaciji, ne odražajo nujno uradnih stališč Banke Slovenije ali njenih organov.

Uporaba in objava podatkov ter delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

© Banka Slovenije

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 215111683

ISBN 978-961-7230-06-2 (PDF)

Kazalo

Uvod	4
1 Identifikacija energetske intenzivnih predelovalnih panog	5
2 Pomen v BDP in na trgu dela	6
3 Proizvodnja in delovna aktivnost	8
4 Mednarodna menjava	10
5 Anketni kazalniki	13
6 Cene proizvajalcev	15
7 Viri	16

Energetsko intenzivne panoge predelovalnih dejavnosti nas oskrbujejo s proizvodi, brez katerih si je težko zamišljati normalno delovanje sodobnih družb. V Sloveniji še vedno pomenijo opazen del BDP (3,5 %) in zaposlenosti (3,8 %). Zaradi energetske krize v Evropi, vse ostrejših geopolitičnih razmer in posledično mednarodno nekonkurenčnih cen elektrike in plina so stroškovno v zahtevnem položaju. Ta se kaže v zmanjšani proizvodnji, šibkem izvozu, padanju zaposlenosti in nizkem zaupanju, njihove cene pa so se povišale opazno bolj od povprečja v gospodarstvu.

Enoletna proizvodnja je bila avgusta 2024 na ravni leta 2014, enoletni izvoz je bil medletno manjši za 8,3 %, število delovno aktivnih za 3,7 %, vrednost kazalnika zaupanja je oktobra za dolgoletnim povprečjem zaostajala za 10,7 odstotne točke, cene proizvajalcev pa so bile septembra v primerjavi z decembrom 2020 višje za 38,1 %. V Sloveniji je naraščajoči uvoz proizvodov energetske intenzivnih panog, predvsem proizvodov kemijske industrije iz Kitajske in Indije, prevladujoč razlog za visok primanjkljaj v blagovni menjavi s tujino, če upoštevamo metodologijo SURS.

Razmere so bile leta 2024 sicer manj zaostrene kot leto prej, vendar prihodnost ostaja negotova. Nadaljevanje globalno nekonkurenčnih razmer za domače energetske intenzivne panoge in celotne predelovalne dejavnosti lahko povzroči še večjo uvozno odvisnost. Ta je lahko problematična v razmerah zaostrenih geopolitičnih napetosti in fragmentacije, hkrati pa že zaradi daljših transportnih poti vsaj z globalnega vidika dodatno oteži doseganje okoljskih ciljev. Razmere terjajo premislek o vplivu energetskih politik, zelenega prehoda in geopolitičnih odnosov na dolgoročno mednarodno konkurenčnost industrije v Sloveniji in EU.

Uvod

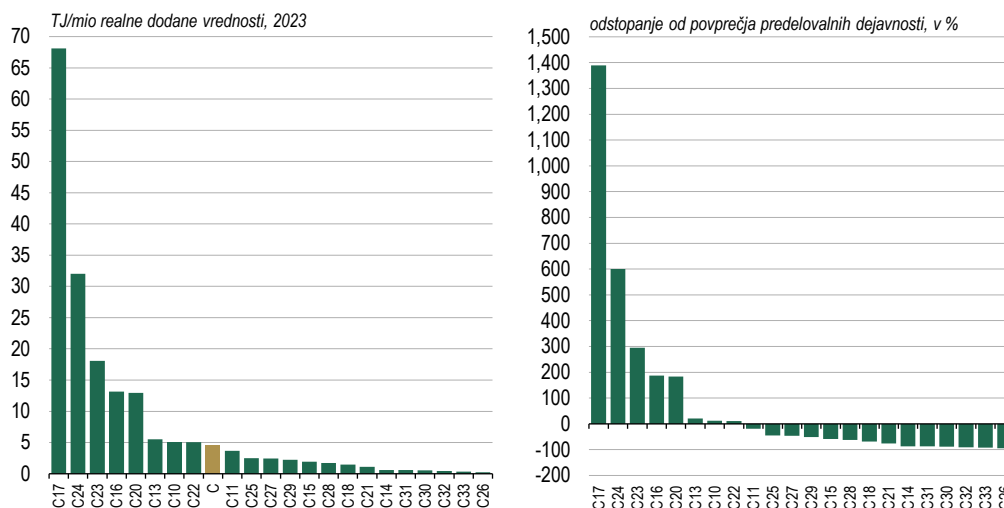
Namen prispevka je prikazati trenutne razmere v slovenskih energetske intenzivnih panogah v primerjavi s povprečjem predelovalnih dejavnosti ter njihov razvoj v času s poudarkom na obdobju po koncu pandemije in začetku energetske krize. V analizo je po kriteriju energetske intenzivnosti vključenih pet panog predelovalnih dejavnosti. S pomočjo njihove dodane vrednosti so iz mesečnih kazalnikov proizvodnje, zaposlenosti, blagovne menjave in kazalnikov zaupanja oblikovane agregatne časovne vrste energetske intenzivnih panog kot celote, na katerih je poudarek analize. Posamezne panoge so podatkovno večinoma prikazane v sprotih opombah, njihov podrobnejši prikaz pa ni osrednji namen te analize, kar velja tudi za primerjavo z evrskim območjem.

Identifikacija energetsko intenzivnih predelovalnih panog

V analizo je vključenih pet predelovalnih panog, med katerimi je po energetski intenzivnosti v letu 2023 močno izstopala proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja.

Energetsko intenzivne panoge predelovalnih dejavnosti so za potrebe te analize določene s pomočjo formule za izračun energetske intenzivnosti, ki jo v metodološkem pojasnilu letne energetske statistike prikazuje SURS, študije Slovenske fundacije za trajnostni razvoj Umanotera in poročila Annual Single Market Report 2021 Evropske komisije.¹ Pri izboru je bil največji poudarek na izračunih energetske intenzivnosti, tj. razmerju med končno porabo energije in bruto domačim proizvodom, v tem primeru dodane vrednosti po dejavnostih, v stalnih cenah.

Slika 1: Energetska intenzivnost predelovalnih panog

Vir: SURS, preračuni avtorja.

Opomba: Energetska intenzivnost kaže, koliko energije je potrebno za ustvarjeno dodano vrednost. Pri porabi goriv je vključena poraba goriva za transformacijo v električno energijo pri samoproizvajalcih. Pri dodani vrednosti je referenčno leto 2010. 1 teradžul (TJ) = 277.778 kilovatnih ur (kWh). C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja, C24 proizvodnja kovin, C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov, C16 obdelava in predelava lesa, izdelki iz lesa, razen pohištva, C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov, C13 proizvodnja tekstilij, C10 proizvodnja živil, C22 proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas, C predelovalne dejavnosti, C11 proizvodnja pijač, C25 proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav, C27 proizvodnja električnih naprav, C29 proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic, C15 proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov, C28 proizvodnja drugih strojev in naprav, C18 tiskanje in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa, C21 proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov, C14 proizvodnja oblačil, C31 proizvodnja pohištva, C30 proizvodnja drugih vozil in plovil, C32 druge raznovrstne predelovalne dejavnosti, C33 popravila in montaža strojev in naprav, C26 proizvodnja računalniških, elektronskih in optičnih izdelkov.

Med energetsko intenzivne panoge je bilo uvrščenih pet panog: proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja (C17), proizvodnja kovin (C24), proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov (C23), obdelava in predelava lesa, izdelki iz lesa, razen pohištva (C16) ter proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov (C20). Njihova odstopanja od agregata predelovalnih dejavnosti so velika, še zlasti v proizvodnji papirja in izdelkov iz papirja (slika 1). Povprečna tehtana energetska intenzivnost predelovalnih dejavnosti je leta

¹ Dokumenti so dosegljivi na spletnih straneh: [Letna energetska statistika](#), [Energetska intenzivna industrija v Sloveniji in Annual-single-market-report-2021](#). Analiza vsebuje podatke, dosegljive do 30. oktobra 2024. Podatki so neprilagojeni, razen če je navedeno drugače.

2023 znašala 4,6 TJ/mio realne dodane vrednosti, v tehtanem agregatu energetske intenzivnih panog pa 22,1, kar je 382,7-odstotno odstopanje. Istega leta je bil delež teh panog v skupni končni porabi energije predelovalnih dejavnosti 61,3-odstoten. Študija Umanotere med energetske intenzivne panoge uvršča štiri med njimi, Evropska komisija pa omenja tudi obdelavo in predelavo lesa. Prispevek se osredotoča na analizo agregatov, ki so oblikovani s pomočjo deležev posameznih panog v skupni dodani vrednosti energetske intenzivnih panog.

2

Pomen v BDP in na trgu dela

Pomen energetske intenzivnih panog v gospodarstvu se zmanjšuje, a ostaja viden, saj k BDP prispevajo 3,5 %, k zaposlenosti pa 3,8 %.

Energetske intenzivne panoge so ponudnice številnih proizvodov, brez katerih si je danes težko zamišljati delovanje sodobnih družb, saj služijo kot sestavni deli ali končni izdelki v vsakodnevnih procesih delovanja gospodarstva in gospodinjstev. Sem se med drugim uvrščajo toaletne, gospodinjske, higienske in pisarniške potrebščine, plastične mase, gnojila, barve, razkužilna, pralna in toaletna sredstva, razstreliva, lesene plošče, furnir, stavbno pohištvo, steklo, keramika, opeka, izolacijski material, cement, beton, železo, jeklo in aluminij.

Od sredine leta 2021 se energetske intenzivne panoge soočajo z visokimi cenami energentov in plina,² ki na njihovo poslovanje vplivajo še bolj obremenilno kot na druge panoge predelovalnih dejavnosti, zato je bil padec proizvodnje v teh večji od povprečja. Ker njihove proizvode potrebujemo, bi trajni padec domače proizvodnje neizogibno pomenil trajno večji uvoz, kar v današnjih razmerah geopolitične fragmentacije lahko pomeni tveganje za stabilno delovanje gospodarstva in družbe, prav tako pa, ob predpostavki enake tehnologije, že zaradi večjega deleža transporta oteži doseganje okoljskih ciljev.³ Izziv je tudi zeleni prehod, saj predstavlja veliko tveganje za izgubo cenovne konkurenčnosti zaradi višjih cen energije v primerjavi z glavnimi konkurenti zunaj Evrope.⁴

Energetske intenzivne panoge v Sloveniji s svojo dodano vrednostjo predstavljajo opazen delež BDP (3,5 % BDP v letu 2023, kar je odstotno točko več od farmacevtske industrije), vendar se njihov pomen s strukturnimi spremembami v gospodarstvu, predvsem v smeri povečevanja storitvenega sektorja, postopno zmanjšuje (4,6 % BDP v

² Po podatkih Eurostata so bile cene elektrike z vsemi dajatvami za negospodinske odjemalce v prvem polletju 2024 v primerjavi z vrhom zadnje energetske krize v Sloveniji nižje za 15,7 %, v povprečju EU pa za 13,0 %. Kljub znižanju so bile še vedno opazno višje kot v povprečju obdobja 2008–2023, v Sloveniji za 66,6 %, v EU pa za 45,5 %. Povprečna cena elektrike za negospodinske odjemalce je bila v obdobju 2008–2023 v Sloveniji za 18,0 % nižja kot v EU, v prvem polletju 2024 pa za 6,1 %. Električna energija je leta 2023 v domačih energetsko intenzivnih panogah predstavljala 31,0 % celotne končne porabe energije, v povprečju predelovalnih dejavnosti pa 39,6 %.

Po podatkih Eurostata so bile cene plina z vsemi dajatvami za negospodinske odjemalce v prvem polletju 2024 v primerjavi z vrhom energetske krize v Sloveniji nižje za 22,5 %, v povprečju EU pa za 22,2 %. Kljub znižanju so bile še vedno opazno višje kot v povprečju obdobja 2008–2023, v Sloveniji za 32,9 %, v EU pa za 54,1 %. Povprečna cena plina za negospodinske odjemalce je bila v obdobju 2008–2023 v Sloveniji za 13,7 % višja kot v EU, v prvem polletju 2024 pa nižja za 1,9 %. Plin je leta 2023 v domačih energetsko intenzivnih panogah predstavljal 42,1 % celotne končne porabe energije, v povprečju predelovalnih dejavnosti pa 38,6 %.

Poročilo o konkurenčnosti, ki ga je Evropska komisija objavila septembra 2024, navaja, da so cene plina v EU trenutno od tri do petkrat višje kot v ZDA, cene elektrike pa od dva do trikrat višje kot v ZDA in na Kitajskem.

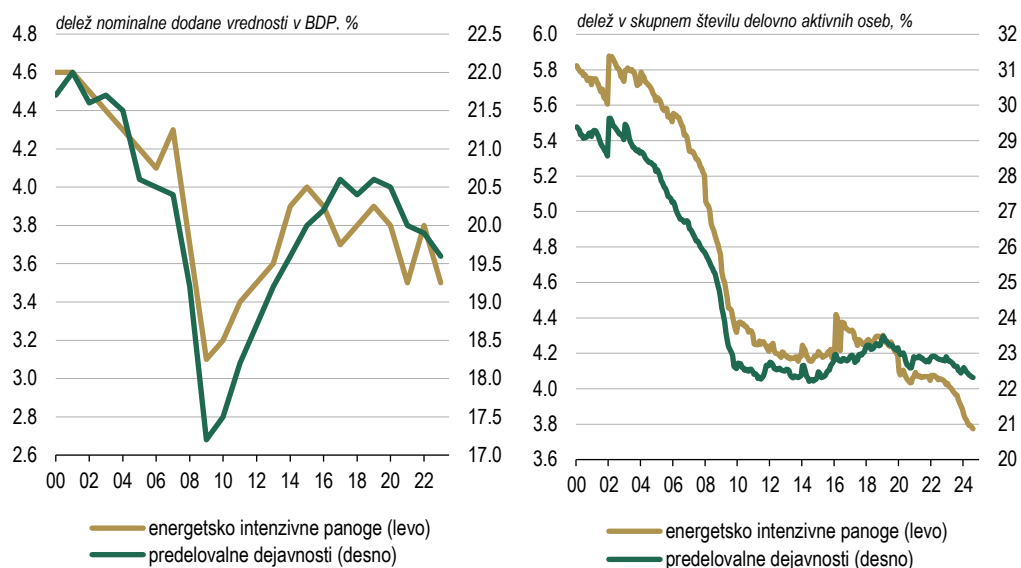
³ Zaradi visokih cen elektrike je bila marca 2023 dokončno ukinjena domača proizvodnja aluminija. Po [informaciji GZS](#) ima uvoženi aluminij petkrat večji ogljični odtis.

⁴ [STA: Belgijski guverner Wunsch: Glavna izziva pri zelenem prehodu komunikacija in izguba konkurenčnosti](#).

letu 2001).⁵ Podobno, a v še nekoliko večji meri velja za predelovalne dejavnosti v agregatu, saj se je delež njihove dodane vrednosti v BDP v istem obdobju zmanjšal z 22,0 % na 19,6 % (slika 2, levo). V obeh primerih sta deleža večja kot v povprečju evrskega območja, kar kaže na večjo industrializiranost Slovenije in zato možnost močnejših gospodarskih posledic v primeru dolgotrajnosti neugodnih razmer.⁶

Energetsko intenzivne predelovalne panoge so tudi razmeroma pomemben delodajalec. Avgusta 2024 so zaposlovale 3,8 % vseh delovno aktivnih oseb, a se tudi ta delež zmanjšuje. Po dosegljivih podatkih je na vrhu v prvem četrtletju 2002 znašal 5,9 %.⁷ Skupni delež predelovalnih dejavnosti se je v istem obdobju zmanjšal z 29,6 % na 22,3 % (slika 2, desno).

Slika 2: Delež v BDP in v skupnem številu delovno aktivnih oseb

Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek levo: 2023, desno: avgust 2024.

⁵ Posamezni deleži dodane vrednosti energetsko intenzivnih panog v BDP leta 2023: C16 obdelava in predelava lesa 0,7 %, C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja 0,4 %, C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov 0,7 %, C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov 0,7 % in C24 proizvodnja kovin 1,0 %.

⁶ Delež dodane vrednosti energetsko intenzivnih predelovalnih panog v BDP evrskega območja znaša 2,6 %, vendar izračun zaradi slabe dosegljivosti podatkov ni povsem zanesljiv in ažuren. Delež skupne dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti v BDP evrskega območja je leta 2022 znašal 14,7 %.

⁷ Posamezni deleži delovno aktivnih oseb v energetsko intenzivnih panogah v skupnem številu avgusta 2024: C16 obdelava in predelava lesa 0,9 %, C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja 0,4 %, C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov 0,7 %, C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov 0,7 % in C24 proizvodnja kovin 1,0 %.

Padec proizvodnje energetske intenzivnih panog je v zadnjem obdobju precej večji kot v povprečju predelovalnih dejavnosti, slabše so tudi razmere pri zaposlovanju.

Po svetovni gospodarsko-finančni krizi, ki je dosegla vrh leta 2009, so energetske intenzivne predelovalne panoge okrevale vidno počasneje od agregatne proizvodnje predelovalnih dejavnosti. Po okrevanju, ki je sledilo umiku najstrožjih pandemičnih ukrepov, jih je močnejše prizadela energetska kriza, ki je nastopila sočasno s poslabšanjem geopolitičnih razmer in s tem razmer v mednarodni trgovini v letu 2022.

Od vrha v juniju 2022 do avgusta 2024 se je njihova enoletna proizvodnja zmanjšala za 18,0 %, v povprečju predelovalnih dejavnosti pa od vrha v novembru 2022 za 4,9 %.⁸ Razmere so se v letu 2024 precej stabilizirale, pri čemer se je enoletna agregatna proizvodnja predelovalnih dejavnosti avgusta ustalila 5,2 % nad ravno pred začetkom pandemije marca 2020,⁹ v primeru energetske intenzivnih panog pa je bila enoletna proizvodnja zadnjič tako nizka leta 2014, ko je gospodarstvo šele začelo izhajati iz dolgotrajne krize (slika 3). V prvih osmih mesecih leta 2024 je bila agregatna proizvodnja predelovalnih dejavnosti medletno večja za 0,3 %, skupna proizvodnja energetske intenzivnih panog pa manjša za 0,2 %. Razlike med energetske intenzivnimi panogami so bile v prvih osmih mesecih velike, največji dvig proizvodnje pa je bil dosežen v proizvodnji kovin (C24).¹⁰

⁸ Od vrha po pandemiji do avgusta 2024 se je enoletna proizvodnja v panogi C16 obdelava in predelava lesa zmanjšala za 22,3 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za 23,4 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov za 24,2 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za 21,3 % in v C24 proizvodnja kovin za 7,8 %.

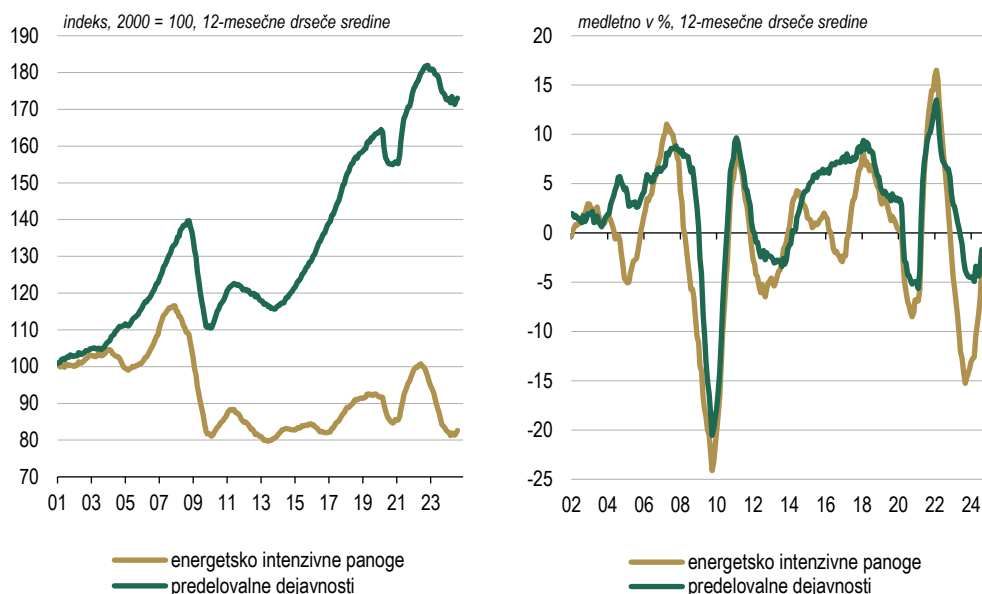
V evrskem območju se je po desezoniranih in delovnim dnevem prilagojenih podatkih od vrha po pandemiji do avgusta 2024 enoletna proizvodnja v panogi C16 obdelava in predelava lesa zmanjšala za 14,2 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za 11,1 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov za 12,6 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za 15,4 % in v C24 proizvodnja kovin za 11,2 %.

⁹ V evrskem območju se je po desezoniranih in delovnim dnevem prilagojenih podatkih enoletna proizvodnja predelovalnih dejavnosti od vrha v aprilu 2023 do avgusta 2024 zmanjšala za 4,4 %, na raven iz februarja 2020, torej tik pred pandemijo. V prvih osmih mesecih leta 2024 je bila proizvodnja medletno manjša za 3,7 %.

¹⁰ V prvih osmih mesecih leta 2024 je bila proizvodnja v panogi C16 obdelava in predelava lesa medletno manjša za 5,0 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja večja za 3,1 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov večja za 2,8 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov manjša za 12,1 %, v C24 proizvodnja kovin pa večja za 8,8 %.

V evrskem območju je bila po desezoniranih in delovnim dnevem prilagojenih podatkih v prvih osmih mesecih leta 2024 proizvodnja v panogi C16 obdelava in predelava lesa medletno manjša za 2,9 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja večja za 2,8 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov večja za 3,3 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov manjša za 5,7 % in v C24 proizvodnja kovin manjša za 3,7 %.

Slika 3: Mesečni indeks proizvodnje

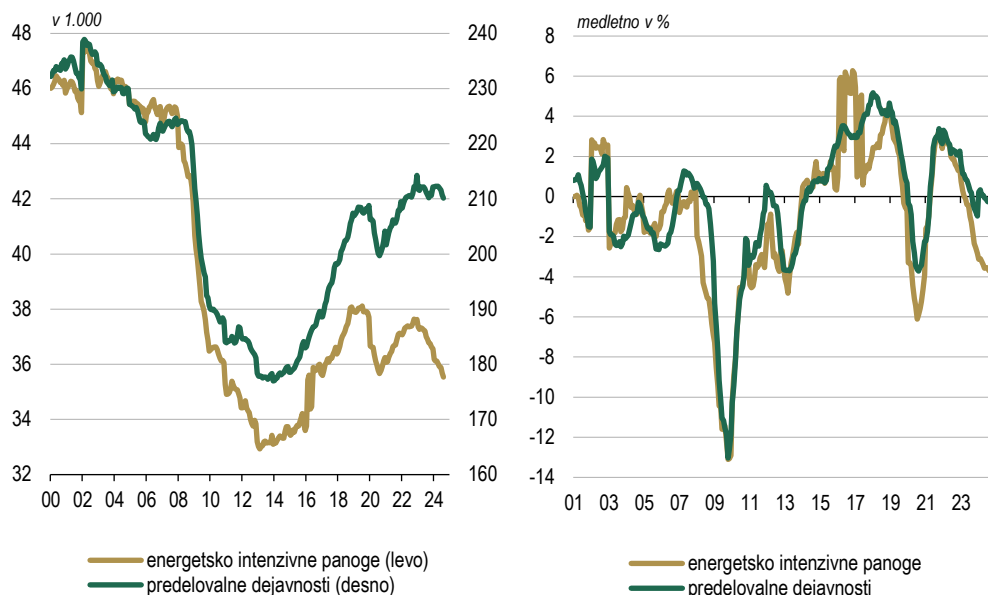
Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: avgust 2024.

Število delovno aktivnih oseb v energetsko intenzivnih panogah se medletno zmanjšuje od aprila 2023. Avgusta 2024 je bilo s 35.541 osebami medletno manjše za 3,7 % oziroma za 1.367 oseb, z največjim padcem v proizvodnji nekovinskih mineralnih izdelkov (C23).¹¹ To dodatno potrjuje otežene razmere v teh panogah v primerjavi s povprečjem predelovalnih dejavnosti, kjer je bilo število delovno aktivnih oseb z 210.161 avgusta medletno manjše le za 0,3 % oziroma 574 oseb. Brez energetsko intenzivnih panog so torej predelovalne dejavnosti dosegle celo nadaljnjo rast zaposlovanja.¹² Če ne upoštevamo leta 2020, ko so na gospodarstvo vplivali številni restriktivni zdravstveni ukrepi, je bilo število delovno aktivnih oseb v energetsko intenzivnih panogah zadnjič tako nizko leta 2016 (slika 4). Primerjava z ravno proizvodnje nakazuje nadaljnje zmanjševanje zaposlenosti v agregatu teh panog.

¹¹ Avgusta 2024 je bilo število delovno aktivnih prebivalcev v dejavnosti C16 obdelava in predelava lesa medletno manjše za 3,3 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za 2,9 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov za 1,1 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za 6,5 % in v C24 proizvodnja kovin za 4,4 %.

¹² V celotnem gospodarstvu je bilo v istem obdobju število delovno aktivnih z 941.829 medletno večje za 1,1 % oziroma 10.580 oseb.

Slika 4: Delovno aktivne osebe

Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: avgust 2024.

4

Mednarodna menjava

Izvoz proizvodov energetsko intenzivnih panog ostaja šibak, zaradi nagle rasti uvoza proizvodov kemijske industrije pa se primanjkljaj v blagovni menjavi z nečlanicami EU močno povečuje.

V mednarodni menjavi proizvodov energetsko intenzivnih panog je slovensko gospodarstvo v primanjkljaju, ki se hitro povečuje.¹³ Po odprtju gospodarstva po pandemiji je enoletni nominalni izvoz dosegel vrh konec leta 2022 pri 9,1 mrd EUR, do avgusta 2024 pa se je zmanjšal za 14,9 % na 7,7 mrd EUR, najmočneje v primeru proizvodnje kovin (C24).¹⁴ V letu 2024 je sicer prišlo do umirjanja razmer, predvsem na trgih EU, medletni padec izvoza pa se je v prvih osmih mesecih zmanjšal na 3,8 %. Za razliko od blaga energetsko intenzivnih panog se skupni blagovni izvoz nominalno povečuje (slika 5). V prvih osmih mesecih leta 2024 je bil medletno večji za 10,7 %, zaradi padca izvoza blaga energetsko intenzivnih panog pa je bila rast nižja za 0,4 odstotne točke. Razmere med posameznimi energetsko intenzivnimi panogami so se v prvih osmih mesecih leta 2024 precej razlikovale, padec nominalnega izvoza pa je bil največji v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov (C20).¹⁵

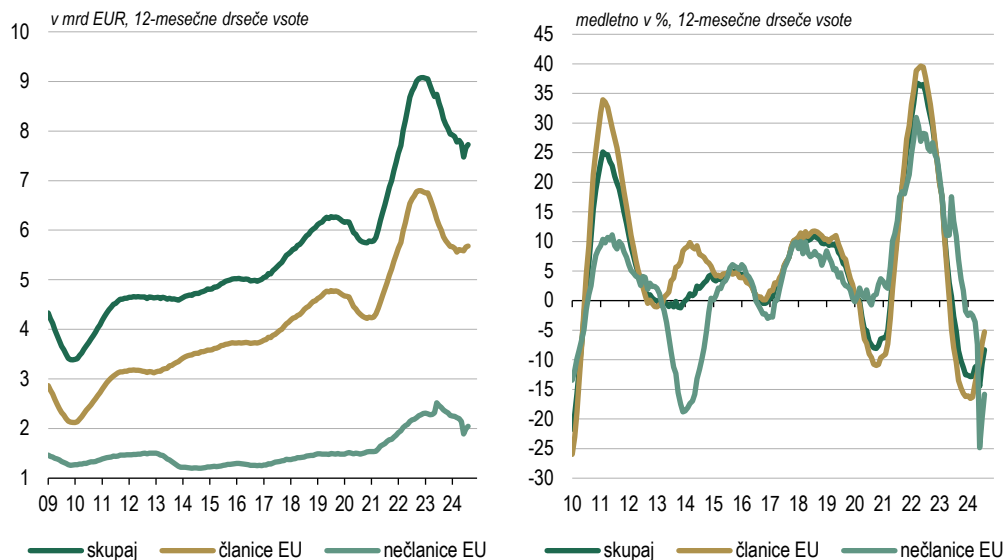
¹³ V analizi so uporabljeni nominalni podatki blagovne menjave SURS, ki se metodološko razlikujejo od podatkov blagovne menjave plačilne bilance, zato neposredna primerjava ni mogoča. Uporabljena je klasifikacija SKD.

¹⁴ Od vrha po pandemiji do avgusta 2024 se je enoletni nominalni izvoz proizvodov panoge C16 obdelava in predelava lesa zmanjšal za 17,0 %, C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za 14,7 %, C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov za 14,0 % in C24 proizvodnja kovin za 23,7 %. V panogi C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov ni bilo padca.

Delež proizvodov energetsko intenzivnih panog v skupnem enoletnem blagovnem izvozu je avgusta 2024 znašal 13,1 %. To je za 6,3 odstotne točke manj od vrha po pandemiji aprila 2022 in za 9,2 odstotne točke manj od vrha v obdobju dosegljivosti primerljivih podatkov (2008–2024) junija 2011.

¹⁵ V prvih osmih mesecih leta 2024 je bil nominalni izvoz proizvodov panoge C16 obdelava in predelava lesa medletno manjši za 6,1 %, C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja večji za 4,7 %, C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov manjši za 11,5 %, C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov večji za 5,6 %, v C24 proizvodnja kovin pa je stagniral.

Slika 5: Izvoz

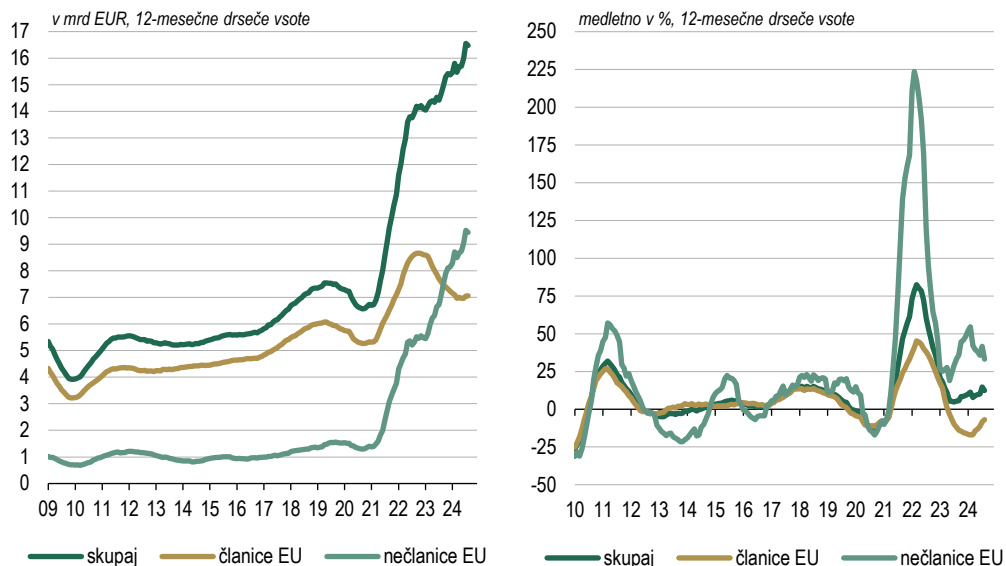
Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: avgust 2024.

Nasprotno enoletni uvoz tovrstnih proizvodov narašča neprekinjeno od dna v septembru 2020. Avgusta 2024 je bil s 16,5 mrd EUR večji za 9,9 mrd EUR oziroma za 151,2 %. V tem obdobju se je njihov delež v skupnem blagovnem uvozu povečal za 5,5 odstotne točke na 26,2 %. Rast je predvsem posledica pospešenega uvoza iz nečlanice EU, za 8,1 mrd EUR oziroma 628,8 % (slika 6), kar je lahko dodaten znak zahtevnih razmer v evropskih energetsko intenzivnih panogah, a tudi povečane proizvodnje in logistične dejavnosti farmacevtskih podjetij v Sloveniji.¹⁶ Delež nečlanice EU je v skupnem enoletnem uvozu proizvodov energetsko intenzivnih panog avgusta 2024 dosegel 57,3 %. Septembra 2020 je znašal 19,8 %. V prevladujoči meri gre za uvoz proizvodov panoge proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov (C20).¹⁷

¹⁶ Konec leta 2018 je v bližini brniškega letališča začelo delovati obsežno farmacevtsko skladišče. Od decembra 2018 do avgusta 2024 se je enoletna menjava farmacevtskih proizvodov povečala s 4,9 mrd EUR na 39,0 mrd EUR, presežek v menjavi pa z 1,3 mrd EUR na 6,3 mrd EUR.

¹⁷ Enoletni uvoz proizvodov panoge C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov je avgusta 2024 dosegel 11,2 mrd EUR, kar je za 8,6 mrd EUR oziroma 332,0 % več kot septembra 2020. Povečanje uvoza iz nečlanice EU, predvsem iz Kitajske in Indije, je znašalo 8,0 mrd EUR, delež teh držav v skupnem uvozu proizvodov panoge C20 pa je znašal že 76,6 %. V tem obdobju se je vidneje, a v bistveno manjši meri, povečal še uvoz proizvodov panog C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov in C24 proizvodnja kovin.

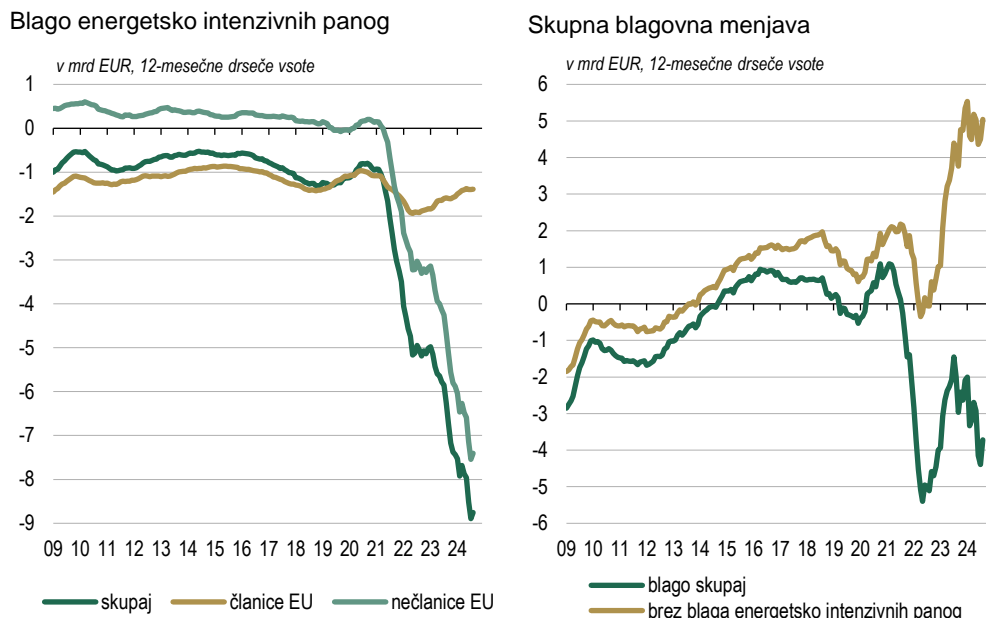
Slika 6: Uvoz

Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: avgust 2024.

Po metodologiji in podatkih SURS enoletni primanjkljaj v menjavi proizvodov energetsko intenzivnih panog naglo narašča. Od septembra 2020, ko je bil z 0,8 mrd EUR najmanjši v zadnjih nekaj letih, se je do avgusta 2024 povečal za 8,0 mrd EUR na 8,8 mrd EUR (7,4 mrd EUR z nečlanicami EU), skoraj v celoti zaradi naraščanja primanjkljaja v menjavi proizvodov panoge proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov (C20) z nečlanicami EU. To pomeni, da je bila enoletna blagovna menjava avgusta 2024 brez upoštevanja proizvodov energetsko intenzivnih panog v izrazitem presežku, ki je znašal 5,0 mrd EUR (slika 7).¹⁸

Slika 7: Saldo menjave

Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: avgust 2024.

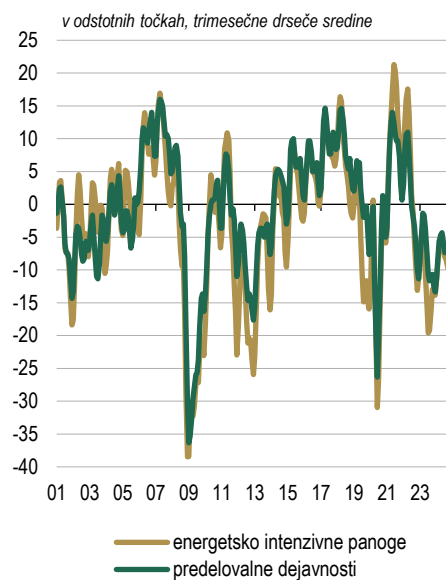
¹⁸ Avgusta 2024 je bila v primerjavi s septembrom 2020 enoletna menjava proizvodov panoge C16 obdelava in predelava lesa v presežku 338 mio EUR, kar je več za 154 mio EUR. V C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja je menjava prešla iz primanjkljaja v manjši presežek. V C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov se je primanjkljaj povečal za 7,9 mrd EUR na 8,6 mrd EUR, od tega z nečlanicami EU za 7,7 mrd EUR na 7,8 mrd EUR. V C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov se je presežek zmanjšal za 45 mio EUR na 82 mio EUR. V C24 proizvodnja kovin je bil primanjkljaj s 578 mio EUR večji za 218 mio EUR, vendar je od sredine leta 2022 v opaznem upadu.

Zaupanje med podjetji v energetsko intenzivnih panogah je nižje od povprečja predelovalnih dejavnosti, prav tako pričakovano zaposlovanje, ocena novih naročil in stopnja izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti.

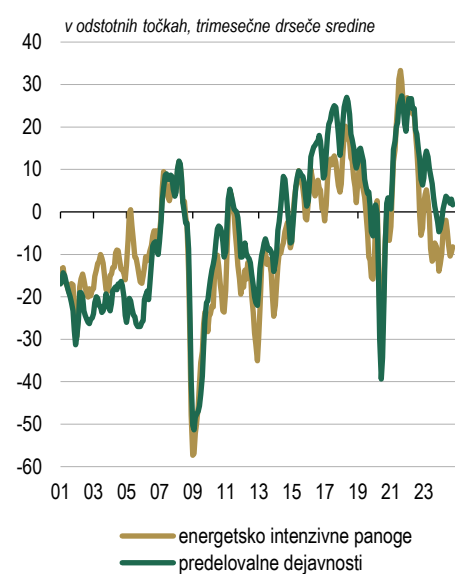
Vrednost kazalnika zaupanja v energetsko intenzivnih panogah je nizka in nekoliko pod povprečjem predelovalnih dejavnosti. Oktobra 2024 je, merjena s trimesečnimi drsečimi sredinami, znašala $-10,2$ odstotne točke. To je za $31,5$ odstotne točke manj od vrha, doseženega junija 2021, in za $8,2$ odstotne točke pod povprečjem obdobja 2000–2023. V dolgoletni primerjavi je bil manjši optimizem prisoten le med podjetji v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov (C20).¹⁹ Trimesečna povprečna vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih je oktobra znašala $-7,3$ odstotne točke, zaostanek za dolgoletnim povprečjem pa $6,6$ odstotne točke. Razkorak med skupino energetsko intenzivnih panog in agregatom predelovalnih dejavnosti se je v zadnjih mesecih povečal (slika 8, levo).

Slika 8: Zaupanje in pričakovano zaposlovanje

Kazalnik zaupanja

Kazalnik pričakovanega zaposlovanja

Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: oktober 2024.

Še večji je razkorak v vrednosti anketnega kazalnika pričakovanega zaposlovanja, saj je bila oktobra 2024, merjena s trimesečnimi drsečimi sredinami, v agregatu energetsko intenzivnih panog z $-8,2$ odstotne točke za $9,9$ odstotne točke pod povprečjem predelovalnih dejavnosti. Tudi v tem primeru se je razkorak v zadnjih mesecih povečal (slika 8, desno). V primerjavi s povprečjem obdobja 2000–2023 je bila vrednost kazalnika pričakovanega zaposlovanja v energetsko intenzivnih panogah oktobra 2024 manjša za $1,7$ odstotne točke, v povprečju predelovalnih dejavnosti pa večja za $6,6$ odstotne točke. Med energetsko intenzivnimi panogami so tudi v tem primeru razlike precejšnje,

¹⁹ Oktobra 2024 je bila v primerjavi s povprečjem obdobja 2000–2023 trimesečna povprečna vrednost kazalnika zaupanja v panogi C16 obdelava in predelava lesa manjša za $6,3$ odstotne točke, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za $9,1$ odstotne točke, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za $11,9$ odstotne točke, v C24 proizvodnja kovin za $16,2$ odstotne točke, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov pa je bila višja za $4,4$ odstotne točke.

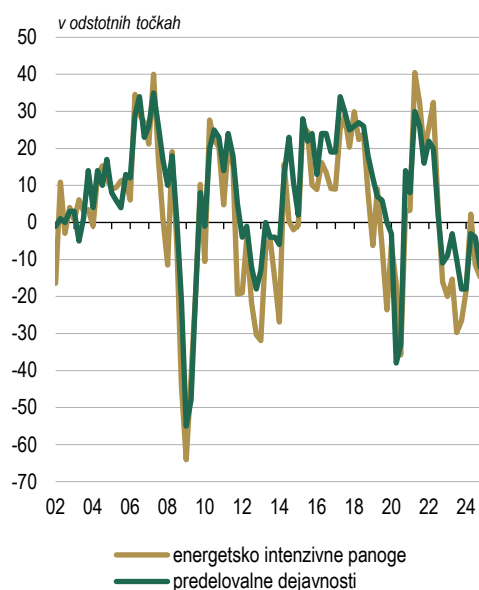
v dolgoročni primerjavi pa so bila oktobra najbolj pesimistična podjetja v proizvodnji kovin (C24).²⁰

Povpraševanje po proizvodih energetsko intenzivnih panog ostaja po anketnih podatkih šibko. Padec obsega novih naročil je bil ob koncu leta 2022 in v letu 2023 podobno močan kot v letu 2020 ter izrazitejši v primerjavi s povprečjem predelovalnih dejavnosti (slika 9, levo). Razmere so v letu 2024 ostale zahtevne, saj je bila v zadnjem četrtletju vrednost kazalnika z $-14,7$ odstotne točke za $18,0$ odstotne točke pod povprečjem obdobja 2002–2023, optimizem pa je bil prisoten le v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov (C20).²¹ V primeru agregata predelovalnih dejavnosti je bil zaostanek za dolgoletnim povprečjem ob koncu leta 2024 še večji. Znašal je $19,9$ odstotne točke. Vrednost kazalnika je v četrtem četrtletju znašala $-12,0$ odstotne točke, kar je za $2,7$ odstotne točke ugodneje kot v primeru energetsko intenzivnih panog.

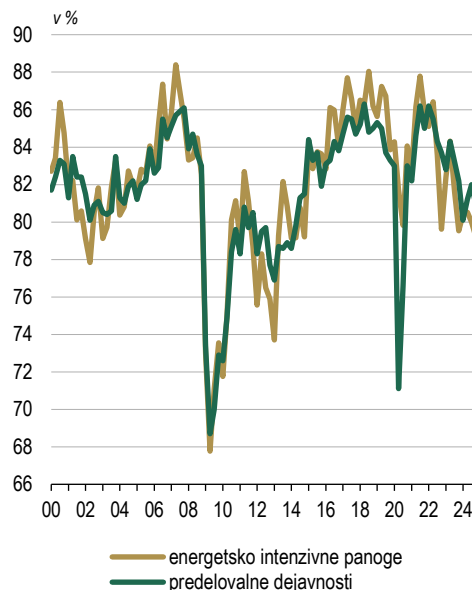
Težavne razmere se kažejo tudi v anketni stopnji izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti. Ta je bila v energetsko intenzivnih panogah v četrtem četrtletju 2024 $79,2$ -odstotna, kot nazadnje leta 2014, za povprečjem obdobja 2000–2023 pa je zaostajala za $2,9$ odstotne točke. V dolgoletni primerjavi je bila ugodna le v proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov (C20).²² Stopnja izkoriščenosti v celotnih predelovalnih dejavnostih je ob koncu leta 2024 znašala $81,8$ %, kar je za $0,9$ odstotne točke manj kot znaša dolgoletno povprečje (slika 9, desno).

Slika 9: Obseg novih naročil in izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti

Kazalnik novih naročil

Izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti

Vir: SURS. Zadnji podatek: četrto četrtletje 2024.

²⁰ Oktobra 2024 je bila v primerjavi s povprečjem obdobja 2000–2023 trimesečna povprečna vrednost kazalnika pričakovane zaposlovanja v panogi C16 obdelava in predelava lesa manjša za $4,5$ odstotne točke, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja večja za $4,6$ odstotne točke, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov večja za $12,6$ odstotne točke, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov večja za $3,7$ odstotne točke, v C24 proizvodnja kovin pa manjša za $17,2$ odstotne točke.

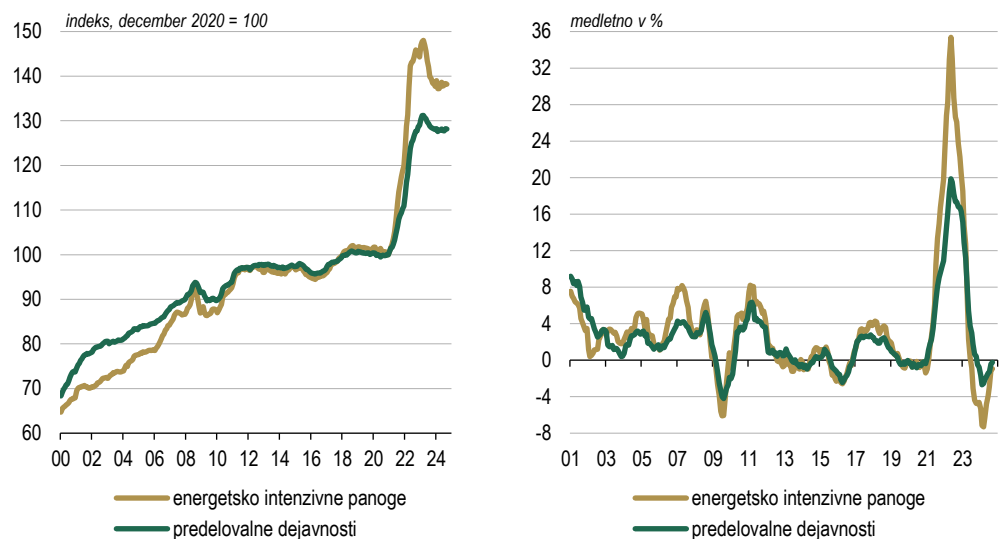
²¹ V četrtem četrtletju 2024 je bila v primerjavi s povprečjem obdobja 2002–2023 vrednost kazalnika novih naročil v panogi C16 obdelava in predelava lesa manjša za $23,3$ odstotne točke, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za $25,4$ odstotne točke, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za $16,9$ odstotne točke, v C24 proizvodnja kovin za $36,6$ odstotne točke, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov pa je bila večja za $14,1$ odstotne točke.

²² V četrtem četrtletju 2024 je bila v primerjavi s povprečjem obdobja 2000–2023 izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti v panogi C16 obdelava in predelava lesa manjša za $0,7$ odstotne točke, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za $2,8$ odstotne točke, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za $6,5$ odstotne točke, v C24 proizvodnja kovin za $4,6$ odstotne točke, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov pa je bila večja za $0,5$ odstotne točke.

Energetska kriza je povzročila opazno večje zvišanje cen proizvajalcev v energetsko intenzivnih panogah v primerjavi s povprečjem predelovalnih dejavnosti in s splošnim dvigom cen v gospodarstvu.

Skupni indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih, torej na domačem in tujem trgu, se je po zagonu gospodarstva v letu 2021 in začetku energetske krize v primeru energetsko intenzivnih panog povišal precej bolj kot v povprečju predelovalnih dejavnosti (slika 10). Od decembra 2020 do vrha marca 2023 se je povišal za 48,0 %, v predelovalnih dejavnostih pa za 31,2 %. V obeh primerih je bila rast močnejša od splošnega povišanja cen v gospodarstvu, kar odraža ranljivost predelovalnih dejavnosti na surovinske cenovne šoke in šoke v cenah energentov. Cene proizvajalcev so se v zadnjem letu sicer nekoliko znižale, vendar so bile septembra 2024 v primerjavi z decembrom 2020 še vedno občutno višje, v primeru energetsko intenzivnih panog za 38,2 %, kjer izstopa panoga obdelave in predelave lesa (C16), v primeru agregata predelovalnih dejavnosti pa za 28,2 %.²³ V evrskem območju je bil skupni indeks cen proizvajalcev v predelovalnih dejavnostih avgusta 2024 v primerjavi z decembrom 2020 višji za 24,1 %.

Slika 10: Skupni indeks cen proizvajalcev

Vir: SURS, preračuni avtorja. Zadnji podatek: september 2024.

²³ Domači deflator BDP se je od četrtega četrtletja 2020 do drugega četrtletja 2024 povečal za 23,8 %, domači HICP pa od decembra 2020 do septembra 2024 za 22,9 %.

Cene proizvajalcev so bile septembra 2024 v primerjavi z decembrom 2020 v panogi C16 obdelava in predelava lesa višje za 52,8 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za 42,3 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov za 30,9 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za 40,6 %, v C24 proizvodnja kovin pa za 33,0 %.

V evrskem območju so bile cene proizvajalcev avgusta 2024 v primerjavi z decembrom 2020 v panogi C16 obdelava in predelava lesa višje za 28,3 %, v C17 proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja za 31,1 %, v C20 proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov za 32,1 %, v C23 proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov za 32,2 %, v C24 proizvodnja kovin pa za 35,6 %.

Kramžer, M. in drugi (2024). Letna energetska statistika, metodološko pojasnilo. Pridobljeno s: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8167> (datum dostopa: 12. september 2024).

Gnezda, A. (2018). Energetska intenzivna industrija v Sloveniji. Pridobljeno s: <https://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2019/01/Energetska-intenzivna-industrija-v-Sloveniji.pdf> (datum dostopa: 1. oktober 2024).

Evropska komisija (2021). Annual Single Market Report 2021. Pridobljeno s: https://commission.europa.eu/system/files/2021-05/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf (datum dostopa: 6. september 2024).

Evropska komisija (2024). The future of European competitiveness. Pridobljeno s: https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness_%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf (datum dostopa: 10. oktober 2024).

RTV (2024). Podjetniki izrazili interes za vlaganje lastnih sredstev v Jek 2. Pridobljeno s: <https://www.rtvsl.si/gospodarstvo/podjetniki-izrazili-interes-za-vlaganje-lastnih-sredstev-v-jek-2/721296> (datum dostopa: 4. november 2024).

STA (2024). Belgijski guverner Wunsch: Glavna izziva pri zelenem prehodu komunikacija in izguba konkurenčnosti. Pridobljeno s: <https://www.sta.si/3357386/belgijski-guverner-wunsch-glavna-izziva-pri-zelenem-prehodu-komunikacija-in-izguba-konkurencnosti> (datum dostopa: 5. november 2024).